

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет № 3

Кафедра педагогіки та психології

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

«Проблеми кіберадикції та шляхи її попередження»

вибіркова компонента освітньої програми другого (магістерського) рівня
вищої освіти 053 Психологія (магістр психології, практичний психолог)

**м. Харків
2023 рік**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 21.12.2023 № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол від 20.12.2023 № 13

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін ХНУВС
Протокол від 21.12.2023 № 11

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології
(Протокол від 14.12.2023 № 20)

Розробник:

Старший викладач кафедри педагогіки та психології факультету № 3
ХНУВС, кандидат психологічних наук, доцент, Макарова О.П.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри психології та педагогіки Харківської державної академії культури, кандидат психологічних наук, доцент – Віденєєв І.О.
2. Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3 ХНУВС – Червоний П.Д.

Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема 1. Психологія інтернет аддикції.	22	4	-	4		14	Залік
Тема 2. Психологічні особливості інтернет ігор, трансгресія.	24	6	-	4		14	
Тема № 3: Психологічні особливості мережового суїциду	24	4	-	6		14	
Тема № 4 Психологічні особливості кібертероризму.	26	6	-	6		14	
Тема № 5 Кібербулінг: цькування в просторі сучасних технологій.	24	4	-	6		14	
Всього за семестр - 2	120	24	-	26	-	70	

2 . Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. ПСИХОЛОГІЯ ІНТЕРНЕТ АДИКЦІЇ

Практичне заняття Психологія інтернет аддикції.

Навчальна мета заняття: визначити рівень засвоєння матеріалу, а саме: предмет та завдання., основні проблеми психології залежності від Інтернету. Вивчення методів діагностики змісту та чинників девіантної поведінки

Кількість годин – 4.

Місце проведення – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Психологічні особливості Інтернету та віртуальної комунікації.
2. Дослідження сприйняття Інтернету - опитувальник “Сприйняття Інтернету”

Література

Основна: 1 , 2 , 3.

Допоміжна 2, 3, 4, 5, 6.

План проведення заняття:

I. Вступ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Методика «Комунікативні та організаторські схильності (КОС-2)», призначена для вивчення комунікативних і організаторських здібностей у підлітків і юнаків. Дана методика включає 40 питань, відповідно, на кожне з них потрібно відповісти «так» або «ні». Під час підрахунку окремо розділюються питання комунікативних та організаторських здібностей. Максимальна кількість балів окремо по кожному показнику - 20. За кожен відповідь «так» або «ні» для висловлювань, які збігаються із зазначеними в ключі окремо за відповідними схильностям, приписується один бал. Експериментально встановлено п'ять рівнів комунікативних і організаторських здібностей. Для дослідження схильності до інтернет-адикції ми використали Шкалу Інтернет-залежності за А. Жичкіною, яка дозволяє виокремити підлітків, які мають схильність до адикції даного типу. Методика передбачає відповіді на сім запитань, в основі яких лежать твердження. З двох тверджень необхідно вибрати те, яке більше характеризує особистість.

Для дослідження типу користувача Інтернету та визначення тяжкості залежності ми використали Тест на Інтернет-залежність розроблений і апробований в 1995 році К. Янгом. Тест являє собою інструмент самодіагностики патологічної пристрасті до Інтернету. Тест К. Янга складається з 20 питань. На кожне питання випробовуваний повинен відповісти згідно 5-бальної шкали Лікерта. Бали з усіх питань підсумовуються, визначаючи загальне значення. Максимальна кількість балів – 100

Завдання 1. Теоретична підготовка Дайте загальну характеристику (письмово) методів психологічної діагностики змісту і чинників девіантної поведінки особистості та вкажіть особливості їх застосування.

Завдання 2. Створити банк психодіагностичних методик, що можуть бути використані для діагностики змісту та чинників девіантної поведінки особистості.

Завдання 3. Виміряйте вашу готовність (схильність) до реалізації різних форм девіантної поведінки за допомогою опитувальника "Схильність до поведінки, що відхиляється (СОП)" (Див.с. 195–217).

Завдання 4. Змодельуйте в навчальній аудиторії ситуацію встановлення контакту з підлітком-девіантом. Застосуйте для виконання цього завдання методику контактної взаємодії Л.Б.Філонової⁵ .(Див. с 121- 123).

Завдання 5. Вивчіть схильність особистості до ризику за допомогою опитувальника О.Г.Шмельова (Див. с. 191–194).

Встановіть взаємозв'язок між схильністю особистості до ризику та схильністю до девіантної поведінки. Для цього проведіть дослідження схильності до ризику у вашій групі та встановіть, чи корелюють отримані дані з даними шкали "Порушення норм та правил" опитувальника СОП.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підводимо підсумок проведеного практичного заняття. Визначаємо уміння та знання, здобувачів, які здобули у ході заняття.

Тема № 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ ІГОР, ТРАНСПРЕСІЯ

Практичне заняття Психологічні особливості інтернет ігор, транспресія.

Навчальна мета заняття: визначити рівень засвоєння матеріалу, а саме: особистість та спільноти інтернет-середовища; дослідження ставлення до Інтернету - опитувальник “Незакінчені речення”

Кількість годин – 4.

Місце проведення – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Основні наукові напрямки дослідження віртуальної комунікації.
2. Психологічні особливості віртуальної комунікації
3. Інтернет-залежність як психологічне явище

Література

Основна: 1,2,3,6 ,

Допоміжна: 1,2,3,4,5

План проведення заняття:

I. Вступ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Методи діагностики дослідження схильності до Інтернет-залежності – опитувальник.

Практичне використання методик

Завдання 1.

Тест «Схильність до азартних ігор», Г. В. Старшенбаум

Інструкція: Дайте відповідь на наступні питання, маючи на увазі останні 12 місяців: ніколи - 0, іноді - 1, найчастіше - 2, майже завжди - 3.

Текст опитувальника

1. Чи робили ви ставки більші, ніж могли дозволити собі втратити?
2. Чи потрібно було вам в останні 12 місяців грати на більш велику суму, щоб досягти того ж ступеня збудження?
3. Коли ви грали, чи поверталися ви на другий день до гри, щоб відіграти програні гроші?
4. Чи позичали ви коли-небудь гроші або продавали майно, щоб мати можливість грати?
5. Чи відчували ви коли-небудь, що у вас можуть бути проблеми з азартними іграми?
6. Чи була коли-небудь азартна гра причиною ваших проблем зі здоров'ям, включаючи стрес і безпричинне занепокоєння?
7. Чи критикували вас за вашу пристрасть до азартних ігор або говорили вам, що у вас проблеми з азартними іграми, незалежно від того, чи вважали ви ці зауваження справедливими?
8. Чи була коли-небудь ваша пристрасть до азартних ігор причиною фінансових проблем для вас або вашої родини?

9. Чи відчували ви коли-небудь провину за те, як ви граєте, або за те, що відбувається під час вашої гри?

Ключ: Оцінюється сума балів.

1-2 бали при частій грі може означати досить високий ступінь ризику формування залежності.

3-7 балів - високий ризик негативних наслідків.

8 і більше балів – через втраченого контролю над грою можливі серйозні наслідки.

Завдання 2. Методи діагностики Інтернет-залежності К. Янг, Шкала Інтернет-залежності А. Жичкіної)

Методика виявлення ставлення до Інтернету «Незавершені речення»,

Методика «Незакінчені речення», розроблена А. Жичкіною та Є. Щепіліною, спрямована на виявлення суб'єктивного ставлення респондентів до Інтернету. При проведенні досліджень може бути використана разом з опитувальником «Сприйняття Інтернету».

Інструкція: «Нижче наводяться 33 незакінчених речення. Будь ласка, прочитайте кожне речення і закінчіть його. Не треба довго думати над кожною фразою, запишіть першу думку, що прийшла Вам в голову. Довжина і будова фрази не мають значення. Намагайтеся виконувати завдання швидко».

Опитувальник

1. Три слова, що означають для мене «Інтернет»: ...
2. Коли я перебуваю в Мережі, я ...
3. Більшість сайтів в Інтернеті ...
4. Мені здається, що час в Мережі
5. Інтернет допомагає мені ...
6. Більшість людей в Інтернеті ...
7. Після виходу з Мережі, я відчуваю ...
8. В Інтернеті мене приваблює, перш за все ...
9. Найбільше часу в мережі у Мене йде на ...
10. Інші люди в Інтернеті здаються мені ...
11. Коли я перебуваю в Мережі, мені буває складно ...
12. Інформація в Інтернеті ...
13. В Інтернеті мене часто дратує ...
14. Переходячи по посиланнях, я відчуваю ...
15. Коли я перебуваю в Мережі, мій настрій ...
16. Інтернет заважає мені ...
17. Я відвідую сайти в Інтернеті, щоб ...
18. Інтернет може приносити користь, якщо ...
19. Я вважаю, що Інтернет потрібен для ...
20. Найбільшою помилкою, яку я здійснював в Інтернеті, було ...
21. Коли я вхожу в Мережу, мені здається, що ...
22. Іноді я відчуваю, що Інтернет ...
23. Найкраще, що я зробив, перебуваючи в Інтернеті ...
24. Входячи в Інтернет, люди зазвичай хочуть ...

25. Я сприймаю простір Мережі як ...
26. Я в Інтернеті і я в реальному житті ...
27. Коли я заходжу в Інтернет, я відчуваю себе ...
28. Я сприймаю своїх віртуальних співрозмовників як ...
29. Коли мені потрібно знайти інформацію з будь-якого питання, я ...
30. Перебування в Інтернеті для мене – це ...
31. Інтернет може бути не корисним або навіть шкідливим, якщо ...
32. В Інтернеті я ...
33. Моє життя без Інтернету стало б ...

Обробка результатів:

Сприйняття Інтернету в цілому: № 1, 4 (шкала «сприйняття часу»), 7, 9, 11, 14, 15, 19, 21, 22, 25 (шкала «сприйняття простору»), 30, 33

Позитивні властивості Інтернету: № 5, 8, 18, 23

Негативні властивості Інтернету: № 13, 16, 20, 31

Люди в Інтернеті: № 6, 10, 24, 28,

Інформація в Інтернеті: № 3, 12, 17, 29

Я в Інтернеті: № 2, 26, 27, 32

Завдання 3.

Скринінг-тест на виявлення сексуальної адикції (П. Карнес)

Текст методики

1. Чи піддавалися ви сексуальним домаганням в дитячому або підлітковому віці?
2. Чи були ви коли-небудь передплатником або регулярно купували журнали відверто сексуальної спрямованості?
3. Чи були у ваших батьків відхилення в сексуальній поведінці?
4. Чи часто вас займають думки сексуального характеру?
5. Чи відчуваєте ви, що ваша сексуальна поведінка ненормальна?
6. Чи викликає ваша сексуальна поведінка заклопотаність чи скарги у вашої / вашого дружини / чоловіка (або іншого близької вам людини)?
7. Чи можете ви з легкістю відмовитися від тієї чи іншої лінії своєї сексуальної поведінки, якщо усвідомлюєте її неадекватність?
8. Чи відчували ви коли-небудь неприємні відчуття щодо своєї сексуальної поведінки?
9. Чи виникали у вас або у вашій родині коли-небудь проблеми, пов'язані з вашою сексуальною поведінкою?
10. Чи зверталися ви коли-небудь за допомогою з приводу своєї сексуальної поведінки, яку ви не схвалювали?
11. Чи викликали у вас коли-небудь занепокоєння люди, які цікавляться вашою сексуальною поведінкою?
12. Чи була коли-небудь ваша сексуальна поведінка образливою для кого небудь?
13. Чи здійснюєте ви які-небудь сексуальні дії, що вступають у протиріччя із законом?
14. Чи давали ви собі коли-небудь обіцянки відмовитися від будь-яких дій у своїй сексуальній поведінці?

15. Чи робили ви коли-небудь спроби радикально змінити свою сексуальну поведінку, які в результаті ні до чого не привели?
16. Чи доводиться вам приховувати деякі форми прояву своєї сексуальної поведінки від інших людей?
17. Чи намагалися ви відмовитися від будь-яких видів своїх сексуальних дій?
18. Чи відчували ви себе коли-небудь приниженим внаслідок своєї сексуальної поведінки?
19. Чи був чи коли-небудь для вас секс спробою уникнути проблем?
20. Чи бували ви коли-небудь в пригніченому настрої після того, як займалися сексом?
21. Чи відчували ви коли-небудь потребу відмовитися від тієї чи іншої форми прояву сексуальної поведінки?
22. Чи заважало коли-небудь ваша сексуальна поведінка в сімейному житті?
23. Чи були у вас коли-небудь сексуальні партнери з представників сексуальних меншин?
24. Чи можете ви контролювати своє сексуальне бажання?
25. Чи буває у вас враження, що ваше сексуальне бажання виходить з-під вашого контролю?

Інтерпретація результатів

Якщо на 13 з 25 питань дано ствердні відповіді, то респондент є сексуальним адиктом.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.

Підводимо підсумок проведеного практичного заняття. Визначаємо уміння та знання, здобувачів, які здобули у ході заняття.

Тема № 3. Психологічні особливості мережового суїциду

Практичне заняття Психологічні особливості мережового суїциду

Навчальна мета заняття: визначити рівень засвоєння матеріалу, Встановлення основних ознак різних видів адиктивної поведінки. Ознайомитися з методами діагностики суїцидальної поведінки. Методики діагностики схильності до суїцидальних станів

Кількість годин – 6.

Місце проведення – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Психологічні особливості прояву девіантної поведінки в інтернет-середовищі.
2. Адиктивна поведінка
3. Поняття про суїцидальну поведінку. Типи суїцидів.
4. Концепції суїцидів
5. Мотиви суїцидальної поведінки. Фактори суїцидального ризику.
6. Вікові особливості суїцидальної поведінки

7. Діагностика та профілактика суїцидів. Опитувальник для дослідження підліткової депресивності «Депрископ», Neumanns, адаптація А.І. Подольського, І.А.Ідобаєвої

Література

Основна: 1,2,3,6

Допоміжна 1,2,3.

План проведення заняття:

I. Вступ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Завдання 1.

Ознайомтеся з тестом Т.Такера на виявлення ігрової залежності. Встановіть мету кожного із запитань тесту. На встановлення яких ознак ігрової залежності вони спрямовані? Практичне використання методики Такера на виявлення ігрової залежності, модифікований і адаптований для неповнолітніх І. А. Конигіною.

Інструкція: Дайте відповіді на питання. Відповідати слід, маючи на увазі останні 12 місяців.

1. Чи грав ти та за останній рік в комп'ютерні ігри так, що не помічав часу? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
2. За останній рік, граючи в комп'ютерні ігри, потрібно було тобі більше часу для того, щоб потрібно ступеня азарту (збудження)? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
3. Коли ти грав напередодні, чи повертався наступного дня то тієї ж гри, щоб пройти незавершені рівні? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
4. Чи брав ти гроші в борг, щоб мати нагоду грати? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
5. Чи було у тебе коли-небудь відчуття, що у тебе можуть бути проблеми із залежністю від комп'ютерних ігор? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
6. Чи можна так сказати, що комп'ютерні ігри іноді були причиною твоїх проблем із здоров'ям (включаючи втому і безпричинне хвилювання?): А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
7. Чи критикували тебе коли-небудь за твою пристрасть до комп'ютерних ігор, навіть якщо ти вважав ці зауваження несправедливими? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
8. Чи була коли-небудь твоя пристрасть до комп'ютерних ігор причиною твоїх проблем у школі? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.
9. Чи виникало у тебе коли-небудь відчуття провини за те, як ти граєш, або за те, що відбувається під час гри? А) ніколи; Б) іноді; В) частіше за все; Г) майже завжди.

Підрахунок балів: – «ніколи» – 0; – «іноді» – 1; – «частіше всього» – 2; – «майже завжди» – 3.

Бали за відповіді на всі дев'ять питань підсумовуються. 0-2 бали – немає ніяких негативних наслідків від комп'ютерної гри. 3–7 балів – людина грає в комп'ютерні ігри на рівні, який може призвести до негативних наслідків. 8-21 бал – людина грає на рівні, що веде до негативних наслідків; можливо, контроль над пристрастю до комп'ютерних ігор вже втрачений – чим вище результат, інтенсивніше гра, тим серйозніші можуть бути проблеми; висока вірогідність патологічного гемблінгу (формування залежності).

Завдання 2.

Розробіть план заходів психолога закладу освіти, спрямованих на попередження комп'ютерної залежності. Обґрунтуйте мету кожного з них. У робочій групі підготуйте розгорнутий план-конспект виступу на батьківських зборах, план семінару-практикуму для батьків дітей різного віку.

Завдання 3. Складіть приблизний перелік питань, які допоможуть вам встановити наявність Інтернет-залежності (гейм, гемблінг) у вашого клієнта. Обґрунтуйте їх зміст. Порівняйте їх із питаннями опитувальника К.Янг.

Опитувальник К.Янг на визначення Інтернет-залежності К.Янг (1996) обстежила 496 чоловік, які активно використовували комп'ютерні мережі. Залежність від Інтернету досліджуваного мала місце, якщо за період в 12 місяців реєструвалося чотири і більше з таких симптомів:

1. Відчував зайнятість Інтернетом.
2. Відчував необхідність проведення великої кількості часу в роботі з Інтернетом для отримання задоволення.
3. Втратив здатність контролювати свою зайнятість Інтернетом.
4. Відчував себе фізично і психічно погано, коли намагався скоротити час користування Інтернетом.
5. Використовував Інтернет як спосіб уникнення проблем або поліпшення настрою.
6. Брехав членам сім'ї або друзям, що вказує на надмірне захоплення Інтернетом.
7. Ризикував втратити значущі відносини, роботу, можливість отримання освіти через Інтернет.
8. Продовжував повертатися до Інтернету навіть після витрати величезної суми грошей.
9. Спостерігався "синдром відміни" без використання Інтернету.
10. Залишався в мережі довше, ніж мав намір.

Задачі 1. Наталка, 13 років. Звернулася вчителька зі скаргою на зниження успішності, роздратованість, неприємність під час уроку. Із бесіди з мамою з'ясувалося, що в дівчинки було дещо прискорене статеве дозрівання – перша менструація в 11 років. Вона страждала від надлишкової ваги – при зрості 150 см вага була 60 кг. У цьому навчальному році в школі змінився учитель фізкультури, прийшов "молодий і суворий". Він почав глузувати з Наталчиної фігури, з її низьких досягнень із фізкультури. З інших предметів дівчинка встигала на "відмінно", готувала домашні завдання по 3–4 години на день. Після зауважень учителя Наталка вирішила "виправити фігуру", посилено займатися фізкультурою та дієтою. В результаті дівчинка

має вагу 30 кг, припинилися менструації. Незважаючи на це, вона виконує протягом дня по 100 присідань, готує домашні завдання стоячи, обмежує себе в їжі – вживає в основному капусту та огірки, п'є чай без цукру. На вмовляння матері з'їсти що-небудь реагує гнівом або плачем. Хворою себе дівчинка не вважає, а мати не хоче показати її лікарю, "щоб не образити доньку". При патопсихологічному обстеженні зафіксована виснажуваність психічних процесів. Обсяг та концентрація уваги не порушені, переключення утруднене. Механічне та смислове запам'ятовування успішне. Порушень мислення та інтелекту не помічається. Самооцінка висока за параметром "розум", "характер", "товариськість"; низька за параметрами "врода" і "щастя". При виконанні методики "Минуле – сучасне – майбутнє" дівчинка описує себе в минулому як "гладку, ненажеру, потвору", в теперішньому – "нормальну, слабку, плаксиву", в майбутньому – "струнку, вродливу, спокійну".

1) З чим може бути пов'язане схуднення? Дайте психологічне пояснення даного явища.

2) Яких заходів необхідно вжити?

Задача 2. Мар'яна К., 14 років. Мати доправила дочку в приймальню палату психіатричної лікарні в зв'язку з тим, що у дівчинки був "напад": у відповідь на заборону матері виходити з дому куди-небудь, крім школи, Мар'яна розбила вікно, скло в серванті, намагалася перебити посуд, кричала й плакала, виривалася з рук батьків. Крім того, матір хвилює те, що дочка останнім часом "поривається з дому", закинула попередні заняття (раніше вона під керівництвом матері вишивала рушники), в неї з'явилися нові друзі, а головне – Мар'яна ходить на якісь, за висловом матері, "сходки" з незрозумілою для неї назвою. Мар'яна пояснювала їй, що вона виконує там вправи для вдосконалення духу й тіла, але мати вважає, що це релігійна секта, й заборонила дочці ходити туди. При патопсихологічному обстеженні Мар'яни будь-яких порушень з боку психічних процесів не виявлено. Самооцінка адекватна, диференційована. Рівень домагань високий, нестійкий. При виконанні проєктивних методик яскраво проявляється необхідність у спілкуванні, в групуванні з однолітками. Під час бесіди з дівчиною з'ясувалося, що вона протягом останніх 4 місяців успішно займається в секції ушу. Вона дізналася тут багато цікавого, знайшла нових друзів. Нещодавно їй довірили працювати з новачками, скоро буде виступ на змаганнях. Мати не хоче чути про її захоплення, хоча жодного разу не була на заняттях, не знайома з тренером.

1) Чи потребує Мар'яна психіатричного лікування?

2) Які рекомендації можна дати матері?

Задача 3. Студент 4-го курсу А.В. постійно вживає алкоголь у компанії з друзями. Вперше спробував, навчаючись у школі, йому сподобалося – є про що з друзями поспілкуватися і з дівчатами легше познайомитися. Раніше почував себе нормально, але останнім часом уранці після гулянки почала боліти голова, на заняттях неуважний, вдома всі дратують. Тільки з друзями можна нормально поспілкуватися за чаркою.

- 1) Чи наявні у студента ознаки залежності? Поясніть відповідь.
- 2) На якому етапі залежності імовірно знаходиться студент?
- 3) •Як можна пояснити стан студента між уживанням алкоголю?

Задача 4. 13-річна дівчинка була доставлена в лікарню з вагою 31 кг при зрості 167 см. Вона була надзвичайно виснажена: сіра шкіра, неприємний запах з рота, ламке волосся. Хвора була байдужа, на всі питання відповідала повільно, із зусиллям підбирала слова.

- Що ж ти не їси нічого? — запитала медсестра. Хвора мовчала.
- Тобі не хочеться їсти? — Хочеться, але я не дозволяю собі їсти.
- Чому? — Сама не знаю!

Півроку тому дівчинка закохалася в однокласника, але він не звертав на неї уваги. Дівчинка перестала їсти. Спочатку пояснювала небажанням повніти, потім узагалі нічого не пояснювала. Мама плакала, погрожувала, просила. Дівчинка ніби не чула, хоча раніше була слухняною, дуже відповідальною і добросовісною. Щоправда, мама помічала, що з дитинства вона була якоюсь "сухою", без почуття гумору, все сприймала надто серйозно.

1) Чи можна назвати поведінку дівчинки девіантною? До якого виду девіантної поведінки ви б віднесли даний прояв? Поясніть відповідь.

2) Поясніть мотиви поведінки дівчинки.

3) Запропонуйте профілактично-корекційні заходи, які може застосувати психолог у даному випадку. 5. Порядний сім'янин, батько двох дітей почав відвідувати ігрові автомати, витратити на них дуже багато грошей. Менше уваги став приділяти сім'ї, почалися сварки, скандали. Натомість чоловік ще більше "занурився" в ігри на автоматах, позичив велику суму грошей. Дружина поставила чоловіка перед фактом: "Або я, або автомати!"

4) Дайте психологічне пояснення поведінки чоловіка.

5) Які ознаки психологічної залежності наявні у нього? Поясніть відповідь.

6) Чи правильно, на вашу думку, повела себе в даній ситуації дружина? Поясніть відповідь.

7) Як, на вашу думку, в даному випадку рідним і близьким можна психологічно грамотно побудувати стосунки з такою людиною?

Задання 4. Записки детского психиатра. Комп'ютери широко використовуються у сучасному повсякденному житті. Часто перші програмні продукти, з якими люди навчаються працювати на комп'ютері, – "іграшки". Навчання відбувається швидко, процес гри привабливий, це гарна психологічна розрядка, спосіб зняти напруження після роботи, але засіб може перетворитися на самоціль, і момент цього переходу помітити досить важко. Можна спостерігати, як користувачі годинами розкладають пасьянси, ганяють кульки, керують літачками, нервують, радіють, витрачають на гру обідні перерви, грають на роботі і замість роботи... Де знаходиться межа, що відділяє захоплення від залежності?

1) За якими ознаками можна встановити наявність залежності?

2) Назвіть позитивні та негативні наслідки захоплення комп'ютерними іграми.

Методи діагностики суїцидальної поведінки.

Завдання 1. Ознайомтесь із текстом інтерв'ю, коментарем до нього та методикою встановлення ступеня суїцидального ризику

Оцінка поведінкових індикаторів суїцидального ризику Поведінкові індикатори Наявність (+) або відсутність (–) індикатора

1. Зловживання психоактивними речовинами, алкоголем
2. Ескейп-реакції в минулому
3. Ізоляція від людей і життя
4. Зниження повсякденної активності
5. Зміна звичок
6. Часте прослуховування жалобної або просто сумної музики
7. Перевага темам смерті й самогубства в розмовах і читанні
8. "Приведення справ у порядок"

Завдання 2. Проведіть письмовий аналіз наведеного нижче уривка із телефонної бесіди з метою встановлення ступеня суїцидального ризику. Проведіть експрес-оцінку за "Шкалою загрози суїциду" (Див. с. 177–181). Порівняйте отримані результати. Свої висновки обговоріть у групі. Складіть список додаткових питань, які, на вашу думку, допоможуть побудувати стратегію кризової допомоги. Включіть у них і питання про ступінь вираження депресивного стану.

Телефонна розмова К. (консультант): Слухаю вас! Чим можу допомогти? С. (співрозмовниця): Я ... не знаю. Не знаю, що говорити ... (Плаче). К.: Ви дуже засмучені. С.: Зі мною сталася жахлива річ. Не знаю, з чого почати. К.: Можете називати мене ... А як до вас звертатися? С.: ... К.: Добре, що ви подзвонили. С.: Можливо ... нехай ... це ваша робота ... А я вже дійшла до ... Розумієте, я зустріла одну людину. Все було просто чудово, а сьогодні все скінчилося ... не знаю, що це ... Я нікому не можу розповісти ... К.: Мені можете. С.: Я вела себе нерозумно ... нерозумно ... Мені так соромно. Я себе ненавиджу. Все було неправдою. Не минуло двох тижнів, як все скінчилося. (Плаче.) К.: Що ж трапилося? С.: Найжахливіше, що я не знаю! (Плаче.) Ми повинні були зустрітися на дискотечі. Він з друзями був. Я нікого з них не знаю. Спочатку я думала, він мене не помітив у натовпі, підійшла ... А він так на мене подивився, ніби: "Ну, що там ще?" Я навіть не зрозуміла, що сказати. І потім ... він був з дівчиною, розумієте? .. І робив вигляд, що мене не знає! (Плаче.) К.: Хм. Що ж. С.: Я не можу зрозуміти, як це може бути. У мене таке відчуття, що це сон якийсь! Я не можу повірити ... я не знаю, нічого ж не було поганого! К.: Давайте розберемося. Коли була ця дискотека? С.: Сьогодні ввечері. Не знаю, скільки минуло часу. Мені хотілося розтерзати їх на шматки. Потім мені стало погано, натурально нудило, все всередині перевернулося, як нібито я отруїлася, я ледве пішла. Не могла я там одна стирчати! А тепер треба додому йти, а я не можу. (Пауза.) Ви не знаєте, котра година? К.: Уже пів на першу. А зараз? Як зараз ви себе почуваете? С.: Я відчуваю себе обдуреною дурепою! К.: Ви напередодні не сварилися з вашим другом? С.: Ні, просто ми не бачилися кілька днів, він говорив, що у нього справи, проблеми всякі. Я в усьому винна! (Плаче.) К.: У

чому ви винні? С.: У тому, що довіряла, вірила всьому, дурненька, наївна ідіотка. Мене так виховали, так! Що я не знаю, кому вірити! То я сиділа все вдома, тому що "до дев'яти – не пізніше"! І тепер таке ... (Пауза.) К.: Батьки намагалися утримати вас вдома? С.: Так, вони взагалі нічому мене не навчили, тільки за все боятися. А тепер скажуть: "Ось! Ми ж казали!". Я не можу жити! К.: Вам зараз так погано, що ви не хочете жити? С.: Так! Я хочу, щоб все скінчилося! Всім було б краще, і батькам спокійніше. К.: І? С.: Ще на дискотеці я подумала, що зараз піду на дах і зістрибну. Я була в одному під'їзді. Там вихід на дах закритий ... Потім ... хотіла ... спочатку піти до подруги. Але її не було вдома. К.: Слава Богу, що горища хоч у нас закривають. Це в перший раз у вас таке? С.: Та ні. Я вже туди ходила ... давно, два роки тому, там відкрито було, але тоді через школу, дурненька. Маленька ще була, у восьмому класі. К.: І в той раз хтось вам завадив? С.: Та ніхто, я з собакою ходила, собачатко у мене було. Його шкода стало, не кидати ж на даху. Він-то ні в чому не винен. К.: А де він зараз? С.: У село віддали. А мені, як завжди, нічого не сказали. Приходжу додому, а його немає. (Пауза.) Я не знаю, як мені додому йти. Почнуться розпитування: "Де, що?" Вони завжди чіпляються. Я не витримаю. Вони зараз, напевно, в поліцію дзвонять ... або в морг. Це у моєї мами звичка така: тільки що – в морг дзвонити. К.: Ви не хочете зараз бачити батьків? С.: А якщо вже шукають, батько почне битися. К.: Таке було? С.: Він взагалі любить руки прикладати. К.: Ви боїтеся його? С.: Взагалі-то, ні, просто набридло, вони мені набридли, розумієте, через них все ще гірше... К.: Але одній серед ночі ... Знаєте, коли трапляється щось погане, краще швидше опинитися в спокійному місці, і тоді про все подумати. Де ви зараз? С.: Та нічого зі мною не станеться: закон підлості. Я дзвоню з вулиці, і будинок мій на іншій стороні. Навіть вікна наші бачу. Світло не горить. (Пауза.) Якщо сьогодні відстануть, все одно я жити не зможу. Я не зможу забути, я буду завжди пам'ятати, краще померти, ніж думати про це. Я впевнена, що він наді мною знущався з самого початку. А я нічого не розуміла. Я думала, все посправжньому. І що тепер все буде по-іншому. Це так огидно, ви не можете зрозуміти, як мені зараз гидко. Мені хочеться себе побити, знищити за дурість! Адже всі сміялися, я впевнена. Це ж так кумедно: дівчинку обдурили і кинули! Я б і сама посміялася. (Пауза.) А вони день і ніч будуть мене пиляти. К.: "Вони" – це батьки? За що? С.: Що ходила гуляти, що з хлопцем була. Потрібно було сидіти вдома, нікуди не ходити, слухати їх. К.: Ну, це неможливо: нікуди не ходити, ні з ким не зустрічатися. С.: Моя мама б вам розповіла, що можливо, а що ні. Батькам я ... смішно ... говорила, що йду до подруги. (Пауза.) Найгірше відчувати себе дурепою, яку так просто кинули. Як вони каркали, так і вийшло! К.: Це дуже прикро. Але якщо вони намагалися застерегти, то, швидше за все, не зрадіють. Я б засмутилась, якби дізналася, що у моєї дочки неприємності. Але як би я дізналася? Тільки якби вона захотіла мені розповісти. А ви своїм розповісте? С.: Може так статися, що не буде іншого виходу. Я могла завагітніти.

Завдання 3. Знайдіть відповідність між типами акцентуації підлітків і причинами самогубств. 1. істероїдний; 2. лабільно-сензитивний; 3. шизоїдний; 4. гіпертимний; 5. нестійкий; 6. збудливий.

- часто бувають самопорізи, але не як спроби самогубства, а як спосіб розрядки емоційної напруги;
- характерний демонстративний тип

Завдання 4. Поясніть психологічний смисл висловлювань:

- Боятися треба не смерті, а пустого життя (Б. Брехт).
- Ті, хто закликають смерть на себе, знайомі з нею тільки з чуток (У. Мізнер).
- Померти – справа швидка і легка, жити – значно важче (Л. Фейхтвангер).
- Ранить кожен – останній прикінчує (Латинський напис на старовинному годиннику).

Самостійно доберіть кілька крилатих висловів, афоризмів на тему суїцидальної поведінки, дайте їх психологічне пояснення.

Задача 1. Прочитайте уривок з праці Лукас К., Сейден Г. Молчаливое горе: жизнь в тени самоубийства. «Найкраще в ньому було те, що він просто дозволив мені плакати, кричати і злитися і не намагався «все залагодити», не намагався поліпшити ситуацію. Я сказала йому, що те, що у нього не було ніякої готової заздалегідь відповіді, ніякого простого рішення, а він просто слухав – було чудово!» – Ванда. Коли друг або сусід хоче розрадити, він часто почувається безпорадним, не знаючи, що зробити або сказати. Людина, яка пережила суїцид близького, часто не дає чітких сигналів про те, чого він або вона хоче від друзів і близьких. Чи хоче вона поговорити або побути одна? Чи хоче висловити гнів або поховати його? Часто й сама людина в подібному випадку цього не знає. І потенційний помічник розгублений, або збентежений, або пригнічений – і непомітно втягується в головну угоду 75 мовчання. Або ж, якщо розмова відбудеться, то часто в ній приховуються справжні почуття і заперечується справжнє значення суїциду». Що можна зробити для людини, яка пережила самогубство близької людини? К. Лукас впевнений, що корисним буде вислуховування, що створюватиме умови, в яких повною мірою проявляється власна здатність людини до зцілення.

1) Якими, на вашу думку, можуть бути цілі психологічної допомоги в такій ситуації?

2) Сформулюйте правила вислуховування, що варто знати непрофесіоналам, які підтримують родичів суїцидентів. Перевірте свої ідеї, порівнявши їх з рекомендаціями К. Лукаса

Завдання 2. Ознайомтеся з загальними рисами самогубств, встановленими Е. Шнейдманом

1. Загальною метою для суїциду є пошук рішення.
2. Загальним завданням суїциду є припинення свідомості.
3. Загальним стимулом суїциду є нестерпний психічний біль
4. Загальним стресором при суїциді є фрустровані психологічні потреби.
5. Загальною суїцидальною емоцією є безпорадність-безнадійність.
6. Загальним внутрішнім ставленням до суїциду є амбівалентність.

7. Загальним станом психіки при суїциді є звуження когнітивної сфери.
8. Загальною дією при суїциді є втеча (егресія)

9. Загальною комунікативною дією при суїциді є повідомлення про свій намір.

10. Загальною закономірністю є відповідність суїцидальної поведінки загальному стилю (паттернам) поведінки протягом життя.

- Як можна використати встановлені особливості для превенції суїцидів? Перевірте правильність своїх висновків, ознайомившись із роботою Е. Шнейдмана.

III. Порядок проведення заключної частини заняття.
Підводимо підсумок проведеного практичного заняття. Визначаємо уміння та знання, слухачів, які здобули у ході заняття.

Тема № 4 Психологічні особливості кібертероризму

Практичне заняття Психологічні особливості кібертероризму

Навчальна мета заняття: визначити рівень засвоєння матеріалу, а саме: методика та виявлення типу залежності поведінки.

Кількість годин – 6.

Місце проведення – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Типи залежності поведінки.
2. Виявлення схильностей до залежності поведінки
3. Психоемоційне напруження, його наслідки та способи подолання
4. Саморегуляція. Методи і способи саморегуляції

Література

Основна 1,2,3,4,5,6,8

Допоміжна 1,2,3

План проведення заняття:

I. Вступ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Методики виявлення типу залежної поведінки

Завдання 1.

Опитувальник виявлення схильності до залежності поведінки

1. Чи виявляє підліток низьку стійкість до психічних перевантажень і стресів?

2. Чи виявляє часто невпевненість у собі і має низьку самооцінку?

3. Чи відчуває труднощі у спілкуванні з однолітками на вулиці?

4. Чи тривожний, напружений в спілкуванні в навчальному закладі?

5. Чи прагне до отримання нових відчуттів, задоволень швидше і будь-яким шляхом?

6. Чи залежить від своїх друзів, чи легко підпорядковується думці знайомих, чи готовий наслідувати способи життя приятелів?

7. Чи має відхилення в поведінці, викликані травмами головного мозку, інфекціями або вродженими захворюваннями (у тому числі пов'язаними з мозковою патологією)?

8. Чи властиві йому непереносимість конфліктів, прагнення піти в ілюзорний світ благополуччя?

9. Чи обтяжена спадковість наркоманіями чи алкоголізмом?

Обробка результатів тесту:

- Відповідь «так» на запитання № 1, 2, 3, 4 – по 5 балів.

- Відповідь «так» на запитання № 6, 8 – по 10 балів.

- Відповідь «так» на запитання № 5, 7, 9 – по 15 балів.

Якщо в результаті набрано:

- 0-15 балів – підліток не входить до групи ризику.

- 15-30 балів – середня ймовірність схильності, потрібна підвищена увага.

Понад 30 балів – підліток знаходиться в групі ризику і схильний до залежного поведінки.

Методика діагностики схильності до різних видів залежності

Тест на аддикцію визначає схильність людини до 13 видів залежностей, дозволяє діагностувати загальну схильність до залежностей.

1. Алкогольна залежність.
2. Інтернет і комп'ютерна залежність.
3. Любовна залежність.
4. Наркотична залежність.
5. Ігрова залежність.
6. Нікотинова залежність.
7. Харчова залежність.
8. Залежність від міжстатевих відносин.
9. Трудоголізм.
10. Телевізійна залежність.
11. Релігійна залежність.
12. Залежність від здорового способу життя.
13. Лікарська залежність.
14. Загальна схильність до залежностей.

На підставі результатів тестування не можна ставити діагноз, методика є орієнтовною і показує загальну схильність до тієї чи іншої залежності.

Інструкція. Вам пропонується тестовий матеріал, що складається з 70 питань (суджень). Уважно прочитайте твердження і, не роздумуючи дуже довго, виберіть один з варіантів відповіді.

1. Ні – 1 бал;
2. Скоріше ні – 2 бали;
3. Ні так, ні ні – 3 бали;
4. Швидше так – 4 бали;
5. Так – 5 балів.

Тестовий матеріал.

1. Час від часу мені дуже хочеться випити, щоб розслабитися.
2. У свій вільний час я найчастіше дивлюся телевізор.
3. Я вважаю, що самотність – це найстрашніше у житті.
4. Я – людина азартна і люблю азартні ігри.

5. Міжстатеві відносини – це найбільше задоволення в житті.
6. Я досить часто їм не від голоду, а для отримання задоволення.
7. Я дотримуюся релігійних ритуалів.
8. Я весь час думаю про роботу, про те, як зробити її краще.
9. Я досить часто приймаю ліки.
10. Я проводжу дуже багато часу за комп'ютером.
11. Не уявляю своє життя без сигарет.
12. Я активно цікавлюся проблемами здоров'я.
13. Я пробував наркотичні речовини.
14. Мені важко боротися зі своїми звичками.
15. Іноді я не пам'ятаю, що сталося під час сп'яніння.
16. Я можу довго клацати пультом у пошуках чогось цікавого по телевізору.
17. Головне, щоб кохана людина завжди був поруч.
18. Час від часу я відвідую ігрові автомати.
19. Я не думаю про міжстатеві стосунки тільки тоді, коли я сплю.
20. Я постійно думаю про їжу, уявляю собі різну смакоту.
21. Я досить активний член релігійної громади.
22. Я не вмію відпочивати, відчуваю себе погано під час вихідних.
23. Ліки – найпростіший спосіб поліпшити самопочуття.
24. Комп'ютер – це реальна можливість жити повним життям.
25. Сигарети завжди зі мною.
26. На підтримку здоров'я не шкодую ні сил, ні грошей, ні часу.
27. Спробувати наркотик – це отримати цікавий життєвий урок.
28. Я вважаю, що кожна людина від чогось залежить.
29. Буває що я трішки «перебираю», коли випиваю.
30. Телевізор увімкнено більшість часу мого перебування вдома.
31. Коли я не разом з коханою людиною, я постійно думаю про неї.
32. Гра дає найгостріші відчуття в житті.
33. Я готовий йти на "випадкові зв'язки", адже стриманість для мене вкрай важка.
34. Якщо страва дуже смачна, то я не втримаюся від добавки.
35. Вважаю що релігія – єдине, що може врятувати світ.
36. Близькі часто скаржаться, що я постійно працюю.
37. У моєму будинку багато медичних та подібних препаратів.
38. Іноді, сидячи біля комп'ютера, я забуваю поїсти або про якісь справи.
39. Сигарета – це найпростіший спосіб розслабитися.
40. Я читаю медичні журнали і газети, дивлюся передачі про здоров'я.
41. Наркотик дає найсильніші відчуття з усіх можливих.
42. Звичка – друга натура, і позбутися від неї нерозумно.
43. Алкоголь в нашому житті – основний засіб розслаблення і підвищення настрою.
44. Якщо зламався телевізор, то я не буду знати, чим себе розважити ввечері.

45. Бути покинутим коханою людиною – найбільше нещастя, яке може статися.

46. Я розумію азартних гравців, які можуть в одну ніч виграти цілий статок, а в іншу програти два.

47. Найстрашніше – це отримати фізичне каліцтво, яке унеможливить задоволення партнера в ліжку.

48. При поході в магазин не можу втриматися, що б не купити що небудь смачненьке.

49. Найголовніше в житті – жити повним релігійним життям.

50. Міра цінності людини полягає в тому, на скільки вона віддає себе роботі.

51. Я досить часто приймаю ліки.

52. "Віртуальна реальність" більш цікава, ніж звичайне життя.

53. Я щодня курю.

54. Я намагаюся невідступно дотримуватися правил здорового способу життя.

55. Іноді я вживаю засоби, що вважаються наркотичними.

56. Людина – істота слабка, потрібно бути терпимим до її шкідливих звичок.

57. Мені подобається випити і повеселитися у веселій компанії.

58. У наш час майже все можна дізнатися з телевізора.

59. Любити і бути коханим це головне в житті.

60. Гра – це реальний шанс зірвати куш, виграти багато грошей.

61. Міжстатеві відносини – це найкраще проведення часу.

62. Я дуже люблю готувати і роблю це так часто, як можу.

63. Я часто відвідую релігійні заклади.

64. Я вважаю, що людина повинна працювати на совість, адже гроші це не головне

65. Коли я нервую, я віддаю перевагу прийняттю заспокійливого.

66. Якби я міг, то весь час займався б комп'ютером.

67. Я – курець зі стажем.

68. Я турбуюся за здоров'я близьких, намагаюся залучити їх до здорового способу життя.

69. За інтенсивністю відчуттів наркотик не може зрівнятися ні з чим.

70. Нерозумно намагатися показати свою силу волі і відмовитися від різних радощів життя.

Ключ до тесту. Підсумуйте бали за окремими видами схильностей до залежностей:

1. Залежність від алкоголю: 1, 15, 29, 43, 57.

2. Телевізійна залежність: 2, 16, 30, 44, 58.

3. Любовна залежність: 3, 17, 31, 45, 59.

4. Ігрова залежність: 4, 18, 32, 46, 60.

5. Залежність від міжстатевих відносин: 5, 19, 33, 47, 61.

6. Харчова залежність: 6, 20, 34, 48, 62.

7. Релігійна залежність: 7, 21, 35, 49, 63.

8. Трудова залежність: 8, 22, 36, 50, 64.

9. Лікарська залежність: 9,23,37,51,65.

10. Залежність від комп'ютера (інтернету, соціальних мереж): 10,24,38,52,66.

11. Залежність від куріння: 11, 25, 39, 53, 67.

12. Залежність від здорового способу життя: 12, 26, 40, 54, 68.

13. Наркотична залежність: 13, 27, 41, 55, 69.

14. Загальна схильність до залежностей: 14, 28, 42, 56, 70.

Інтерпретація (розшифровка-умовні норми):

2. 5-11 балів – низька;

3. 12-18 – середня;

4. 19-25 – високий ступінь схильності до залежностей.

5. Адиктивна (залежна) поведінка являє собою спробу втечі від реальності за допомогою

6. зміни свого психічного стану, що забезпечує уявну безпеку і емоційний комфорт.

7. Незважаючи на зовнішні відмінності, залежні форми поведінки мають принципово схожі

8. психологічні механізми. У зв'язку з цим виділяють загальні ознаки адиктивної поведінки.

9. Перш за все, залежна поведінка особистості виявляється в її стійкому прагненні до зміни психофізичного стану. Цей потяг переживається людиною як імпульсивно-категоричне, непереборне, ненасичуване. Зовні це може виглядати як боротьба з самим собою, а частіше – як втрата самоконтролю.

10. Адиктивна поведінка з'являється не зненацька, воно являє собою безперервний процес формування і розвитку адикції (залежності). Адикція має початок (нерідко невинний), індивідуальний перебіг (із зусиллям залежності) і результат. Мотивація поведінки різна на різних стадіях залежності.

11. Тривалість і характер протікання стадій залежать від особливостей об'єкта (наприклад, виду наркотичної речовини) та індивідуальних особливостей адикта (наприклад, віку, соціальних зв'язків, інтелекту, здатності до сублімації).

12. Ще однією характерною особливістю залежної поведінки є її циклічність.

13. Фази одного циклу:

- наявність внутрішньої готовності до адиктивної поведінки;
- посилення бажання і напруги;
- очікування і активний пошук об'єкта адикції;
- отримання об'єкта і досягнення специфічних переживань;
- розслаблення;
- фаза ремісії (відносного спокою).

14. Далі цикл повторюється з індивідуальною частотою і виразністю.

15. Залежна поведінка зовсім не обов'язково призводить до захворювання або смерті, але закономірно викликає оборотні особистісні зміни.

Тема № 5 Кібербулінг: цькування в просторі сучасних технологій..

Практичне заняття Кібербулінг: цькування в просторі сучасних технологій.

Навчальна мета заняття: визначити рівень засвоєння матеріалу, а саме: розглянути допомоги людині у поверненні до нормального процесу відновлення після травматичної події. Процес короткострокової психотерапії

Кількість годин – 6:

Місце проведення – аудиторія.

Навчальні питання:

1. Агресія та агресивна поведінка. Види та форми агресивної поведінки. Ознаки агресивної поведінки.

2. Теорії агресивності. Умови формування агресивної поведінки (у кожній із груп теорій).

3. Жорстоке ставлення до дітей як можлива причина девіантності.

4. Вандалізм і графіті як форми руйнівної поведінки людини.

5. Булінг, мобінг, хейзинг.

Література

Основна: 1,2,3,4,5,8

Допоміжна 1,2,3,4,5

План проведення заняття:

I. Вступ.

II. Порядок проведення основної частини заняття.

Завдання 1. Встановіть вікові та гендерні особливості агресивної поведінки. З цією метою: 1. Отримайте за допомогою опитувальника Басса-Дарки дані про основні види агресивних та ворожих реакцій у вашій віковій групі та у групі підлітків. Порівняйте їх.

Опишіть гендерні особливості агресивної поведінки вказаних вікових груп.

Порівняйте індивідуальні результати, отримані у вашій віковій групі. Обговоріть у групі отримані дані та проблему соціалізації агресії.

Завдання 2.

Розв'яжіть задачі:

Задача 1. На уроці математики учень 7 класу раптово схопився з місця і закричав: “Що за задачі! Хто такі задачі повідумував? Не буду виконувати!” І, розкидавши зошити, вибіг із класу.

Питання: Чи можна назвати таку поведінку агресивною? До якого виду агресивної поведінки її можна віднести? Які ймовірні причини такої поведінки? Дайте психологічне пояснення. Запропонуйте профілактично-корекційні заходи щодо даного прояву поведінки.

Задача 2. 6-річний Мартін нещодавно разом з батьками емігрував до США. Батьки хочуть, щоб він спілкувався рідною мовою, тому англійською звертаються до нього рідко. Через це йому важко спілкуватися з

оточуючими, він в основному грається сам. Проблеми виникли, коли Мартін почав показувати оточуючим язика, плюватися, забирати у дітей іграшки. Бачачи негідну поведінку сина, батьки запропонували сусідам і знайомим лупцювати хлопчика у разі виникнення проблем чи порушення ним спокою та порядку.

Питання: Як можна пояснити поведінку хлопчика з психологічної точки зору? Чи є поведінка агресивною? Які можливі причини такої поведінки? Спрогнозуйте можливі варіанти подальшого розвитку хлопчика.

Завдання 3.

Виконайте тестові завдання. Обґрунтуйте свою відповідь.

1. Виберіть з наведених ознак ті, які, на вашу думку, якнайточніше характеризують агресивну поведінку: а) деструктивність; б) дезадаптація; в) емоційність; г) домінування; г) алекситимія.
2. Хто з учених вважав агресію вродженою, а тому неминучою? Поясніть відповідь.
3. Переважання яких гормонів у крові людини призводить до підвищення рівня агресивності? а) адреналін; б) тестостерон; в) серотонін; г) інсулін; г) тироксин.
4. З якого віку в дитини вперше можна спостерігати прояви агресивної поведінки? а) 1 рік; б) 3 роки; в) 5 років; г) 7 років; г) 13 років.
5. У яких випадках наuczіння агресивної поведінки при спостереженні не відбувається? а) коли глядач ототожнює себе з агресором; б) коли побачене сприймається як агресія; в) коли агресор отримує покарання; г) коли в сім'ї заохочуються прояви агресивності; г) коли в сім'ї засуджуються прояви агресивності.
6. Які твердження про батьківські зловживання щодо дітей є правильними? а) "Агресивні батьки в дитинстві самі були жертвами батьківських зловживань"; б) "Застосовувати насильство щодо дітей можуть лише "психічно хворі люди"; в) "Психотерапія не зможе змінити поведінку батьків"; г) "Агресія одного з батьків здійснюється при прямому чи непрямому потуранні з боку іншого

Задача. В експерименті з лялькою Бобо, проведеного А.Бандурою та його колегами, який був присвячений встановленню впливу телевізійних та кінематографічних образів насилля на людську поведінку, було показано, що поведінкові реакції людини в широкому діапазоні можуть засвоюватися через спостереження відповідних моделей поведінки. Цей експеримент викликав бурхливе обговорення можливого впливу мас-медіа, що створюють та тиражують образи насилля, на зростання рівня насилля у суспільстві.

- Чи можна, виходячи із даних сучасних досліджень, стверджувати, що споглядання сцен насилля у телепередачах викликає у людей агресивність? Відповідь аргументуйте.

- Опишіть можливий вплив телепередач на становлення агресивної поведінки за допомогою моделі Х'юсмана. Які ще фактори, на вашу думку, впливають на засвоєння агресивної поведінки?

Задача. До консультації звернулася мати 8-річного хлопчика зі скаргою на агресивність. Хлопчик зачіпає всіх у школі, дратівливий, усі конфлікти намагається вирішити силою. Буває дуже жорстоким. Діти у класі його не люблять, але є два однокласники, з якими він спілкується та грається у дворі. Вчитель вимагає від матері, щоб вона "сходила до психолога та принесла довідку про те, що дитина здорова". Хлопчик – єдина дитина у сім'ї, батьки працюють, за ним інколи наглядає старенька прабабуся. Запит матері: як змінити поведінку сина? Чи не придираються до нього вчителі і як можна на них вплинути?

- Які можливі причини агресивної поведінки хлопчика (пояснить їх, виходячи із різних теорій агресивності)?

- Запропонуйте можливу програму психологічного обстеження, виділіть основні напрямки корекційної роботи.

Булінг – повторювана і агресивна поведінка, спрямована проти однолітків у шкільному середовищі, що характеризується дисбалансом влади між агресором і жертвою (Olweus, 1991). Шкільний булінг почали досліджувати в 1970-80 рр. минулого століття у скандинавських країнах.

У новому тисячолітті почався наступний етап вивчення булінгу, який в онлайн-просторі трансформувався в кібербулінг. Статистика випадків кібербулінгу (КБ) показує, що проблема шкільного цькування сьогодні є актуальною не тільки офлайн, але й онлайн. Сучасні дослідження підтверджують, що КБ нерідко поєднується з традиційним шкільним булінгом. Є дані про те, що близько третини підлітків, що піддавалися знущанням в школі, також стикалися і з КБ (Li, 2007), а жертви шкільного булінгу більш ніж в 2,5 рази частіше піддавалися КБ (Hinduja, Patchin 2008). Це підтверджує тезу про те, що агресори виходять за межі шкільного двору (Patchin, Hinduja, 2006) і продовжують цькування в Мережі.

За результатами масштабного дослідження, проведеного у 2013- 2014 рр. організацією HBSC (Health Behaviour In School-Aged Children) у співпраці з Всесвітньою Організацією охорони Здоров'я (ВООЗ) (220000 11-, 13 - і 15-річних підлітків), в рамках якого здійснювався збір даних в 42 країнах Європи, включаючи Північну Америку, було виявлено, що в середньому по Європі 3 % дітей кожного з опитаного віку піддавалися кібербулінгу в текстових повідомленнях 2-3 рази за останній місяць (World Health Organization, 2016). В огляді 80 досліджень, проведених на початку другого тисячоліття, в яких аналізувалися випадки КБ серед учнів 12-18 років, було показано, що жертвами кібербулінгу були 15% респондентів.

Завдання: Запропонуйте власний варіант дослідження, спрямованого на пошук шляхів вивчення та вирішення проблеми кібербулінгу.

Мільйони чоловіків і жінок різного віку, національностей і рас ненавидять ходити на роботу, поступово впадають у відчай і часто серйозно хворіють. Деяким доводиться просто втікати з тієї роботи, яку вони колись любили, інші терплять таку ситуацію, бо не в змозі знайти вихід. «Кожен день був схожий на перебування на полі бою. Я ніколи не знала, в який момент буде скинута наступна бомба. Зі страху, що будьхто може опинитися

моїм ворогом, я боялася довіряти будь-кому. Я була психологічно і фізично виснажена. Я знала, що скоро мені обов'язково потрібно буде якесь полегшення. Але ніякої надії на перепочинок не було», – розповіла одна із працівниць про своє перебування на роботі. Що відбувається? Чому це відбувається? Наскільки це явище широко поширене? Що можна з цим зробити? Ось ті питання, які на які спробували знайти відповідь психологи Ноа Девенпорт, Рут Шварц і Гейл Елліот.

Запропонуйте власну програму дослідження та розв'язання описаної проблеми

Проблема тероризму як насильницького, протиправного та деструктивного явища глибоко турбує більшість країн у світі. Дослідників цікавлять геополітичні, макросоціальні, а також внутрішні, психологічні механізми цього явища.

Завдання: Прочитайте уривок з праці Д.В.Ольшанського «Психологія тероризму».

Питання:

Які психологічні особливості тероризму як прояву агресії, насилля та деструктивної поведінки тут наведені?

Узагальніть ці ознаки та випишіть їх, проранжувавши за ступенем значущості їх впливу на суспільство та особистість: від найбільш важливих і впливових, на ваш погляд, до найменш важливих. Результати обговоріть у групі.

Завдання: Встановіть індивідуальні особливості агресивної поведінки у ваших знайомих, застосувавши схему спостереження, що побудована на основі робіт С.Розенцвейга.